

Nghề nghe 'cá thở' của thầy địa miền Tây

Để có thâu ao khai thác cá kiếm lời hay không, những nông dân được mệnh danh là thầy địa ở Cà Mau quan sát mặt nước, rình nghe tiếng cá ngớp, tấp mồi, quấy đuôi...

Bằng cách đó, họ sẽ tính ra được một mét vuông mặt nước có bao nhiêu cá rồi nhân lên cho cả địa (ao), cả đoạn kênh. Các công đoạn đều được làm rất cẩn trọng, bởi chỉ cần sai sót nhỏ thì họ có khả năng lỗ vốn.

Ở Cà Mau, đồng đất U Minh Hạ được xem là nơi trù phú, thiên nhiên ban tặng nhiều loại đặc sản có giá trị kinh tế cao. Thời khai hoang mở đất, cư dân tứ xứ đến đây sinh sống chủ yếu bằng nghề khai thác cá đồng.

Bủa lưới chụp địa thu hoạch cá đồng sau khi thỏa thuận giá cả. Ảnh: *Phúc Hưng*

Để đón luồng cá trước khi đào địa, họ phải quan sát bằng cách nhìn trời, nhìn đất, nghe gió thổi rồi định vị. Chính nghề này đã giúp những lưu dân nghèo khổ gầy dựng nên cơ nghiệp.

Thầy địa Năm Diệt (Nguyễn Văn Diệt, ở huyện U Minh) sống với nghề này hàng chục năm qua nói rằng, ngày xưa và bây giờ, hầu như làng xóm, gia đình nào cũng có địa. Nó như một nét văn hóa đặc thù ở miệt rừng tràm này.

Người dân U Minh thu hoạch cá bằng nhiều cách như tát đìa, kéo lưới, mò, nhưng chụp đìa được xem là cách sáng tạo nhất. "Vùng này cá đồng tự nhiên nhiều vô kể nên người ta chỉ cần đào đìa, đợi nắng hạn là cá từ ngoài đồng lại ùn ùn kéo về trú ẩn đầy ắp", thầy địa Năm Diệt nói và cho biết ngoài khai thác cá tại ao nhà mình, nhiều người giàu kinh nghiệm còn đi đấu thầu các đoạn kênh thuộc quyền quản lý của Nhà nước rồi khai thác, bán kiếm lời.

Bí quyết hơn thua nhau giữa các thầy địa là ở chỗ kinh nghiệm thực tế. Trước khi quyết định ra giá thầu, người mua phải xem vị trí đìa, hay đoạn kênh có tiếp xúc suốt ngày với ánh nắng mặt trời hay không. Vì theo họ, cá đồng ở nhiều nhất phải là nơi tránh ánh nắng và cả hướng gió bắc thổi dọc đìa. Ngoài ra, các ao còn phải nằm ở vùng đất cao để cá không chịu phèn đọng, bị nổi mắt hoặc còi cọc.

Kéo lưới thu hoạch cá dưới ao ở Cà Mau. Ảnh: *Phúc Hưng*

Thú vị hơn, các thầy địa còn rình nghe tiếng cá ngớp, ục, tấp mồi, quẫy đuôi hay thở. Nhiều người cẩn thận, họ phải thọc tay xuống mé đìa tìm dấu cá cộ mình, hay lặn xuống để xem có đặng nhiều cá hay không. Sau khi xác định cá nhiều hay ít, thầy địa ra giá cuối cùng để thầu đoạn kênh rồi dùng lưới chụp.

Giàn lưới chụp đìa có lỗ nhỏ, dài hàng nghìn mét và lớn hơn khẩu đìa. Người chụp dọn sạch rong rêu, cỏ dại trên mặt nước rồi thả cuộn lưới xuống giữa lòng đìa, sau đó căng

viên lưới ra hai bên thành đìa.

"Các viên lưới được ghim toàn bộ vào thành đìa, cá trong ao sẽ nằm dưới mặt lưới. Người chụp đìa chỉ cần ngồi đợi vài giờ cho cá ngộp, chúng sẽ men vào thành đìa, tìm chỗ chui lên để thở", thầy đìa Mười Thắng (Trịnh Nhật Thắng) chia sẻ.

Khi đoán được cá đã chui lên hết mặt lưới phía trên, người ta bắt đầu ghim lưới lần thứ hai, dày hơn nhằm không cho cá còn đường mà chui ngược trở xuống lớp bùn dưới đáy. Sau đó họ kéo hai viên lưới lên, gom cá về một đầu để bắt.

Nghề nghe cá đồng thỏ để thầy đìa giúp nhiều gia đình ở Cà Mau tạo nên cơ nghiệp. Ảnh: *Phúc Hưng*

Nhiều thầy đìa giỏi nghề khẳng định, sau mùa chụp cá, mỗi gia đình thu về cả chục triệu, có người còn trúng đậm hàng trăm triệu đồng sau khi đã trừ chi phí. Tuy nhiên, nghề này cũng khiến một số thầy đìa thua lỗ, phải bỏ xứ đi tìm việc khác kiếm tiền về trả nợ.

Vốn nổi tiếng là thầy đìa "bách phát bách trúng", nhưng hơn 20 năm trước ông Sáu Quang (Hồ Minh Quang) phải rời quê vì một lần đón sai số lượng cá dưới đìa khiến ông lâm nợ.

Ông kể, vào mùa khô, khi các thầy đìa tề tựu tại đoạn kinh nuôi cá đồng ở các nông trường để chào giá mua. Chủ đoạn kênh dài hơn 5 km thách giá 100 triệu đồng. Trong lúc các thầy đìa khác chuẩn bị tư thế để đoán cá, ông hét giá 120 triệu đồng để mua.

"Với giá này tôi đã trúng thầu, nhưng khi chụp đìa tôi chỉ thu hoạch được vài trăm kg cá trắng (loại cá nhỏ), mỗi ký chỉ bán được 10 nghìn đồng", ông nói đó là lần thất bại đầu tiên trong đời nghề coi đìa mấy chục năm của mình.

Nhưng, câu chuyện thất bại của một vài người không làm cho giới thầy đìa vùng này nao núng. Mà họ còn trao đổi, chỉ bảo nhau các ngón nghề để đi thầu đìa không chỉ có ở vùng U Minh Hạ mà còn sang các tỉnh lân cận ở miền Tây.

Phúc Hưng